

In voorbereiding: In het najaar van 2008 starten twee werkgroepen met het thema *Didactiek NT1*. Omdat dit onderwerp relatief groot is, hebben we dit gesplitst in twee subwerkgroepen 4A1 en 4A2. Werkgroep 4A1 richt zich vooral op de context van het onderwijs, de pedagogische context, het onderwijsproces en het leerproces. Het accent ligt op het *leerproces* van volwassenen.

Werkgroep 4A2 richt zich op vakinhoud, vakdidactiek en taalvaardigheden. *Wat* moet een docent zoal weten, kunnen en doen en *hoe* doet hij dat? De focus ligt op het onderwijzen van volwassenen: het *aanleren* staat steeds centraal.

Stageonderzoek van studenten

In de eerste helft van 2008 hebben drie universitaire studenten een stage gelopen bij CINOP op het onderwerp NT1. Marieke Hanekamp en Janneke Sleenhof, beiden studenten aan de Radboud Universiteit Nijmegen, hebben onderzoek gedaan naar de visies van NT1-docenten op het lees- en schrijfonderwijs aan laaggeletterden en zij maken een beschrijving van de feitelijke onderwijspraktijk. Debbie Voorhaar, studente aan de Universiteit van Amsterdam, onderzoekt het gebruik van de eigen taal als instructietaal.

Tot slot

Heeft u belangstelling voor een van de hierboven genoemde producten of wilt u meewerken in een van de werkgroepen van de Kenniskring NT1? Neem dan contact op met Loes Langen CINOP 073-6800728. De eerste producten van bovenbeschreven werkgroepen en de onderzoeksrapporten van de stagestudenten vindt u op www.basisvaardigheden.nl.

¹ Inmiddels is het rapport van de werkgroep Laaggeletterdheid in het (v)mbo *Aan het werk! Adviezen ter verbetering van functionele leesvaardigheid* verschenen (Bogaert e.a. Nederlandse Taalunie, 2008).

Un Weki: wakker worden!

Andere benadering van ANT2-cursisten werpt vruchten af

Twaalf jaar geleden begon de Amerikaanse Sauci Bosner in Nederland te werken met migranten die grote problemen hadden met integreren. Zij probeert bijvoorbeeld recalcitrante jongeren in de Bijlmer, laaggeschoolde Marokkaanse vrouwen in Amsterdam Oud-West of oorlogsslachtoffers uit hun isolement te halen en te stimuleren om te participeren in de samenleving. Zij wil graag haar ervaringen delen met ANT2-docenten en andere professionals en start over een paar maanden een cursus speciaal voor hen. Annette Schlattmann interviewt Sauci Bosner over haar methode.

ANNETTE SCHLATMANN/DOCENT IN OPLEIDING BIJ HET CENTRUM VOOR NASCHOLING, AMSTERDAM

Waar staat Un Weki voor?

Un Weki is Surinaams voor 'goede-morgen' en 'wakker worden'. Met wakker worden bedoel ik mensen helpen zich bewust te worden van het leven dat ze leiden. Als psychotherapeute met veel ervaring in traumaverwerking

weet ik dat mensen in een slachtofferrol blijven hangen en geen of weinig verantwoordelijkheid voor hun leven nemen. De Un Weki-methode is medegeïnspireerd op ervaringen met asielzoekers, oud- en nieuwkomers. Leren participeren gebeurt op speelse wijze.

Onze cursisten doen onder andere aan tai chi, schilderen en muziek maken. Hierbij draait het vooral om zelfreflectie en identiteit. En we praten over de Nederlandse maatschappij. Tijdens deze activiteiten leren cursisten veel woorden en zinsconstructies. Onze

integrale benadering van fysieke, emotionele, intuïtieve en cognitieve kennis is heel effectief. Mensen moeten gaan inzien dat ze een beperkte persoonlijke belevingswereld hebben, gekoppeld aan onderliggende overtuigingen als 'Ik red het niet' of 'Ik ben moedeloos'. Als ze dat beginnen te begrijpen en voor zichzelf nieuwe mogelijkheden ontdekken, krijgen ze er zin in de draad weer op te pakken. Ze gaan weer leven in plaats van overleven, initiatief tonen, plezier in hun leven krijgen. Een van mijn cursisten zei: 'Nu begrijp ik meer van de mensen hier. Wit, zwart, moslim, christen, jood, sikh, man, vrouw, wij zijn allemaal mensen die in Nederland wonen en leven. Daarom moeten wij beter Nederlands spreken. Juffrouw zegt altijd Un Weki, wakker worden. Nu ben ik echt wakker'.

Waarom zijn de huidige lesmethoden vaak niet effectief?

Beheersing van de Nederlandse taal kan gezien worden als een van de eerste voorwaarden voor optimale participatie in deze samenleving. In dat opzicht zijn NT2-cursussen de primaire instrumenten om zowel oud- als nieuwkomers te helpen bij hun eerste echte functioneren buiten de eigen groep en hun eerste schreden binnen onze maatschappij. Veel cursussen gaan echter uit van westerse, doorgaans zeer cognitieve lesmethoden. Ze zien over het hoofd dat dit voor de cursisten vaak de eerste echte ervaring met onderwijs is. De methoden sluiten niet altijd aan op de werkelijkheid van de cursisten. Met name veel islamitische vrouwen hebben geen of weinig onderwijs en contact met cultuur en de buitenwereld gehad. Driekwart van de wereldbevolking is niet gewend aan reflecteren en logisch redeneren. Veel docenten en hulpverleners bedoelen het goed. Ze willen graag dat hun cursisten inburgeren. Maar er is een onderliggende overtuiging dat westerse lesmethoden het beste werken en dat cursisten meestal slachtoffers zijn *en zullen blijven*. Veel cursisten zijn nu eenmaal slachtoffer van armoede, oorlog, racisme, seksisme of van geen of beperkte mogelijkheden voor onderwijs in het land van herkomst. Un Weki breekt door het slachtoffersyndroom en het gevoel van achterstand heen. We doen niet aan pampieren. Mensen krijgen bij ons als het ware een snelcursus basis- en middelbare school waarbij ze leren vragen te stellen, naar zichzelf te

kijken, zichzelf te waarderen, hun minder leuke kanten te onderkennen en verantwoordelijkheid te nemen.

Hoe verhoudt Un Weki zich tot het inburgeringsbeleid?

Er is momenteel een eenzijdige visie met betrekking tot het inburgeringsbeleid, waar NT2-cursussen deel van uitmaken. Inburgeraars leren woorden als kadaster, aansprakelijkheidsverzekering, Gouden Eeuw en monarchie. Maar als ik naar mezelf als buitenlander kijk dan vraag ik me af: is het belangrijk dat ik weet wanneer Willem van Oranje werd vermoord? Of is het belangrijk dat ik nieuwsgierig ben, en een doorzetter? Als ik iets niet weet dan vraag ik het! Deze kwaliteiten ontwikkelen is zoveel effectiever dan mensen een aantal standaarduitdrukkingen uit het hoofd te laten leren zodat ze het inburgeringsexamen kunnen halen en hen het gevoel te geven dat ze een nummer zijn, een geval waar de bureaucratie geen raad mee weet. In immigratielanden als Canada en de VS zijn migranten altijd veel meer als bruggenbouwers gezien, als mensen die de cultuur kunnen verrijken, wat ze ook absoluut gedaan hebben. Nog iets over westerse normen: Oost-Europa, West-Afrika en het Midden-Oosten kennen heel andere schoolsystemen. Het sociale, culturele en economische fundament is er anders, men heeft er andere normen meegekregen. Daar moet je in de didactiek en pedagogiek van de cursus reke-

ning mee houden door waar nodig het onderwijs een basaal karakter te geven waarin aandacht is voor andere zaken dan alleen kennis opdoen.

Waar lopen migranten zoal tegenaan als ze in Nederland komen?

De cursisten brengen een scala aan ervaringen mee. Vaak zijn ze vanwege oorlog, vervolging of extreme armoede naar Nederland gekomen. Velen ervaren een enorme cultuurschok als zij hier arriveren. Maar een kinderhand is snel gevuld. In het begin zijn ze al blij dat ze gewoon goed kunnen eten. Vervolgens stuiten ze tegen een glazen plafond: als een blinde man of vrouw lopen ze hier rond, want de wetten (rond inburgering) veranderen steeds en de politici en beleidsuitvoerders weten het ook niet meer. Het blijkt dat als migranten niet aan de eisen van een inburgeringsexamen kunnen voldoen, de voorwaarden worden teruggebracht. Ze kunnen een Haalbaarheidsonderzoek doen bij *De Voortwijzer* in samenwerking met de IND, zodat ze alsnog kunnen naturaliseren. De inburgeraars zelf hebben soms geen idee van waar ze zich bevinden en krijgen vaak een gevoel van machteloosheid en berusting dat het wel Gods of Allah's wil zal zijn.

Er is dus sprake van een gebrek aan visie bij beleidsmakers en uitvoerders, en van onzekerheid en slachtofferschap bij cursisten. In welke mate hinderen culturele verschillen en psychosomatische klachten

het leerproces en wat kan er aan gedaan worden?

Ze vormen enorme hindernissen, die overwonnen moeten worden. We beginnen met het helder krijgen van de eigen situatie volgens het principe inzicht – overzicht – vooruitzicht. Inzicht kan bijvoorbeeld zijn 'Ik heb, na de burgeroorlog in mijn land ontvlucht te zijn, drie jaar in een asieloekerscentrum gezeten, was er voortdurend onzeker over mijn verblijfsstatus en heb er bijna geen onderwijs gevolgd'. Of 'Pampers zijn te duur, alles is duur, we zullen altijd arm blijven'. Of 'Van mijn man mag ik de deur niet uit'. Of 'Ik ben boos, want die Nederlanders leven er maar op los. Hoeren en hoerenlopers zijn het, wij leven tenminste volgens de wetten van Mohammed'. Vervolgens krijgen mensen overzicht: we kijken samen naar belemmerende overtuigingen en komen met alternatieven, met een bredere kijk op de dingen. Vanuit het overzicht kun je aan een toekomstperspectief werken. Door deze volgorde van aanpak krijg je een ontkoppeling van tijd en trauma.

Wat voor werk doe je momenteel als je voor de klas staat?

Ik werk geheel volgens de Un Weki-methode, die werkt volgens het principe inzicht – overzicht – vooruitzicht. Ik word door NT2-aanbieders ingezet als aanvullend docent, naast conventionele NT2-trainers. In het buurthuis waar ik werk krijgen cursisten twee maal per

week les van een NT2-docent en een keer van mij.

Uitgangspunten Un Weki:

- **Integrale benadering van fysieke, emotionele, intuïtieve en cognitieve kennis.**
- **Doorbreken van beperkende overtuigingen en slachtofferschap.**
- **Cursisten worden mondig, doen aan zelfreflectie en leren effectief te communiceren en participeren.**
- **Un Weki biedt sociale activerings-trajecten aan, voorafgaand en tijdens reguliere NT2-trajecten.**

Kunnen mensen van zestig jaar ook nog profijt halen uit de Un Weki-methode? Zitten zij niet te vastgeroest in hun patronen?

Ja! Ze komen los en identificeren zich niet langer met hun patronen. Een Somalische vrouw van 58 jaar die hier 13 jaar woonde sprak zo goed als geen Nederlands. Aanvankelijk had ze steeds smoesjes om niet naar de les te komen, ze had diabetes en altijd hoofdpijn. De DWI (Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling) verplichtte haar om naar mijn cursus te komen. Ze werd heel actief in de groep, en na een maand schilderen en tai chi beoefenen begon ze aardig Nederlands te spreken. Op een dag moest ze toch weer bij haar casemanager komen. Waarom ze op donderdag niet bij de docent op was

komen dagen. Ze legde uit: 'Op dinsdag was ik er wel. We deden tai chi bij de Gaasperplas. En daarna was ik moe'. Ze had geen puf meer om ook nog op donderdag te komen. Als 58-jarige, zelfbewust geworden vrouw liet ze zich niet langer de les lezen door haar casemanager. Deze belde mij vervolgens op om me te vertellen dat de Somalische vrouw na haar uitleg een heel team van casemanagers zover had gekregen dat ze tai chi in hun kantoor gingen doen, onder haar leiding.

Hoe hou je mensen bij de les?

Zodra mensen in een oud patroon schieten, maak ik een gebaar met mijn handen in de vorm van een W, vingers tegen elkaar naar buiten wijzend, duimen tegen elkaar naar binnen wijzend. Cursisten nemen het over, maken dat gebaar, en roepen dan: 'Wakker worden!' Bij iedere cursus laat ik cursisten hun handpalmen in verf dopen en dan een afdruk ervan maken. Het is een soort nieuw ritueel en weer een nieuwe ervaring nadat ze hun duim bij de IND in inkt moesten dopen voor de vingerafdruk op het verblijfsdocument. We kijken vervolgens naar *wat doe ik met mijn handen*. We maken geen portfolio van cruciale praktijksituaties, maar een portfolio van hun ervaringen en hun leven.

Kun je iets zeggen over hoe lang traumaverwerking duurt?

Zodra mensen een nieuw referentiekader hebben ontwikkeld, wordt de bele-

ving van het trauma minder. Het trauma is nooit helemaal verwerkbaar, maar mensen leren het in een perspectief te plaatsen. Bij traumaverwerking is het van belang zoveel mogelijk zintuigen te gebruiken. Vandaar lichaamswerk, beeldend werk en muziek luisteren of maken.

Kun je meteen met taalverwerving beginnen, of kun je cursisten beter eerst laten schilderen?

De taal leren gebeurt vanaf het eerste moment. Het is een essentieel onderdeel van de les. Taalverwerving is een vanzelfsprekend gevolg van de verschillende activiteiten die de cursisten doen. Er wordt een beroep gedaan op al hun aanwezige kennis en ervaringen om zo het gestelde doel, taalverwerving en inzicht in de Nederlandse samenleving te bereiken. Zo maken mensen die aanvankelijk niet kunnen lezen en schrijven een plakboek over hun leven hier. Ze schrijven eenvoudige dingen over zichzelf, hun gezin en de wereld om hen heen, maken collages, tekenen en schilderen. Tijdens een Un Weki-les worden mensen met liefde en aandacht benaderd. Ze zijn creatief en actief bezig, maar worden verder niet in de watten gelegd.

Je begint binnenkort een sociaal activiteitsproject in samenwerking met de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling in Oud-West/Westerpark in Amsterdam. Kunnen mensen na een dergelijk project

beginnen aan een inburgeringstraject?

Ja, daar is het uitermate geschikt voor. Iedere maand behandelen we een ander maatschappelijk thema, en de cursisten worden getraind actief participerende medeburgers te worden. Ze worden verwelkomd, leren mee te doen, kunnen na afloop vrijwilligerswerk doen of een baan of stage vinden, ze leren actief te luisteren en effectief te communiceren, dóór te vragen, nieuwsgierig te zijn. Er is geen sprake meer van eenrichtingsverkeer. Al pratende, schilderende en bewegende wordt een begin gemaakt met het helen van diepgewortelde angsten en vooronderstellingen. Hun taalniveau gaat een of twee niveaus omhoog. Dat blijkt uit cijfers van assessmentbureaus waarbij ze vooraf worden getest en de resultaten van reguliere NT2-taaltoetsen na afloop van een Un Weki-traject.

Wat wil je voor ANT2-docenten doen?

In januari, met nog even een slag om de arm, begint een nieuwe *Train the Trainer* cursus. Geïnteresseerde docenten en hulpverleners kunnen me een e-mail sturen als ze zich hiervoor willen opgeven of nog vragen of suggesties hebben. Ik ben bezig met het maken van een nieuwe website. *Hartelijk dank voor dit gesprek Sauci. You're very welcome!*

Informatie

Train the Trainer cursus, voorjaar 2009. Contact met Sauci Bosner: bosner7@yahoo.com.